

L'adeu íntim i vitalista de Joan Margarit

'Animal de bosc' és l'últim llibre del poeta, en el qual va estar treballant fins pràcticament el dia de la seva mort, al mes de febrer passat, amb 82 anys. Margarit rebrà un homenatge dimarts vinent al Gran Teatre del Liceu

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

El diagnòstic d'un limfoma va trasbalsar la vida de Joan Margarit l'any passat. Al mes d'abril, en ple confinament a causa de la pandèmia de covid-19, el poeta va fer les primeres sessions de quimioteràpia, que es van allargar fins al desembre. Va ser llavors que va saber que el tractament no havia aconseguit aturar el càncer. Tot i que se li acabés el temps, Margarit va treballar gairebé fins a l'últim moment en un llibre, *Animal de bosc* (Proa, 2021), que tanca la seva obra reivindicant la importància de la intimitat, al mateix temps que apel·la als records feliços, però també als dolorosos, i aconsegueix desprendre la serenitat –en alguns moments, fins i tot l'alegria– de qui ha tingut una vida plena.

“És un any dels més feliços de la meua vida”: així acaba *Les dues nevades*, primer dels poemes del llibre. “És un dels últims que va escriure. El va col·locar al davant a la penúltima versió –recorda Josep Lluç, editor de Proa i amic del poeta–. Recorda la història d'amor de gairebé seixanta anys amb la Mariona, que va començar amb la nevada del 62. És un poema d'agraïment a ella”. Lluç connecta aquest homenatge amb *Mare Rússia*, un dels poemes de la primera etapa de Margarit que l'autor va salvar a *Restes d'aquell naufragi*, tria de la seva obra primera, entre els diversos llibres que va escriure fins a *Llum de pluja* (1986). “Molts anys després, el 2020, va voler obrir l'antologia *Sense el dolor no hauríem estimat* amb aquest mateix poema”, diu Lluç. *Animal de bosc* és un llibre on celebra l'amor amb Mariona Ribalta –que als poemes apareix amb el nom de Raquel– i també amb els fills i nets. A *La muntanya més alta* afir-

ma: “Des d'aquí avui escric protegit i envoltat / per tant de temps tots junts. Me n'aniré estimant-vos. / I alguna cosa meva intentarà tornar”.

El Liceu recorda Margarit Poetes, músics i amics homenatgen l'autor

Dimarts que ve el Liceu ha programat un acte de record a Joan Margarit que començarà a les 19 hores. La institució mantenia una estreta vinculació amb l'autor, que era poeta resident d'aquesta temporada. Hi haurà, a més del recital d'amics com ara Joan Manuel Serrat, Paco Ibáñez i Pere Rovira, actuacions musicals amb l'Orquestra Simfònica del Liceu, dirigida pel mestre Josep Pons, i la participació dels pianistes Albert Guinovart i Xavier Algans i del saxofonista Carles Margarit, fill del poeta.

Dirigit i presentat per la periodista i directora de l'ARA, Esther Vera, l'acte també comptarà amb les intervencions del poeta Luis García Montero i del catedràtic i crític literari Jordi Gracia. “Vaig conèixer en Joan fa més de vint-i-cinc anys, quan ell venia a veure Joaquim Marco, amb qui compartíem despatx a la Universitat de Barcelona –fa memòria–. Vaig llegir-ne *Els motius del llop* (1993) i *Aiguaforts* (1995), que em van semblar dos llibres molt bons, i vaig escriure'n un article per a la *Revista de Catalunya*. Li va agradar i a partir de llavors ens vam començar a trobar”. Gracia explica: “En Joan sempre portava els poemes que escrivia al damunt: li encantava llegir-les per provar com sonaven i per veure si hi fallava res”. “Ens tractàvem amb una gran confiança tot i que ell tenia gairebé trenta anys més que jo. Va ser així que ens vam fer amics: ell apreciava que li digués el que de veritat em semblaven els seus

poemes. Que fes cas dels meus consells o no ja era una altra cosa”.

Una amistat més recent que també llegirà al Liceu és Marcel Riera. “Fa uns cinc anys, un dia que en Josep Lluç parlava de poesia contemporània amb en Joan, li va preguntar si m'havia llegit –diu–. Ell va admetre, amb aquella naturalitat tan seva, que no sabia qui era!” Riera ha guanyat premis com el Carles Riba amb *Llum d'Irlanda* (Proa, 2012) i ha traduït autors com Emily Dickinson i Edward Thomas. “La primera vegada que ens vam veure va ser al Viena de Pedralbes: hi vam anar per prendre un cafè i ens hi vam estar més de tres hores –recorda–. Vam agafar l'hàbit de veure'ns una vegada al mes. Ell m'enviava els poemes que anava acabant i jo li feia suggeriments”.

Les últimes paraules

Margarit va treballar intensament en l'últim llibre Després d'*Un hivern fascinant* (Proa, 2017) i del llibre de memòries *Per tenir casa cal guanyar la guerra* (Proa, 2018), Margarit va preparar l'antologia *Sense el dolor no hauríem estimat* (Proa, 2020) i el recull de pròlegs, epílegs i articles *Poètica* (Empúries, 2020). “Va treballar en *Animal de bosc* amb la consciència i la convicció que era l'últim llibre –diu Riera–. Com que tenia tantes ganes de deixar les coses clares, el perill que tenia era posar massa elements en un mateix poema. Els meus comentaris a vegades anaven en la direcció d'esporgar-los una mica. En Joan va escriure amb molta fruïció i intensitat durant tot l'any passat”. Riera rebia periòdicament per correu electrònic nous poemes i hi responia amb els seus comentaris. “No eren ni consells –admet–. En Joan era un autor amb un corpus poètic molt sòlid. Em feia

a

llegim

44-45

- La nova revelació de les lletres portugueses es diu Afonso Reis Cabral
- Nova traducció de 'Crim i càstig' al català

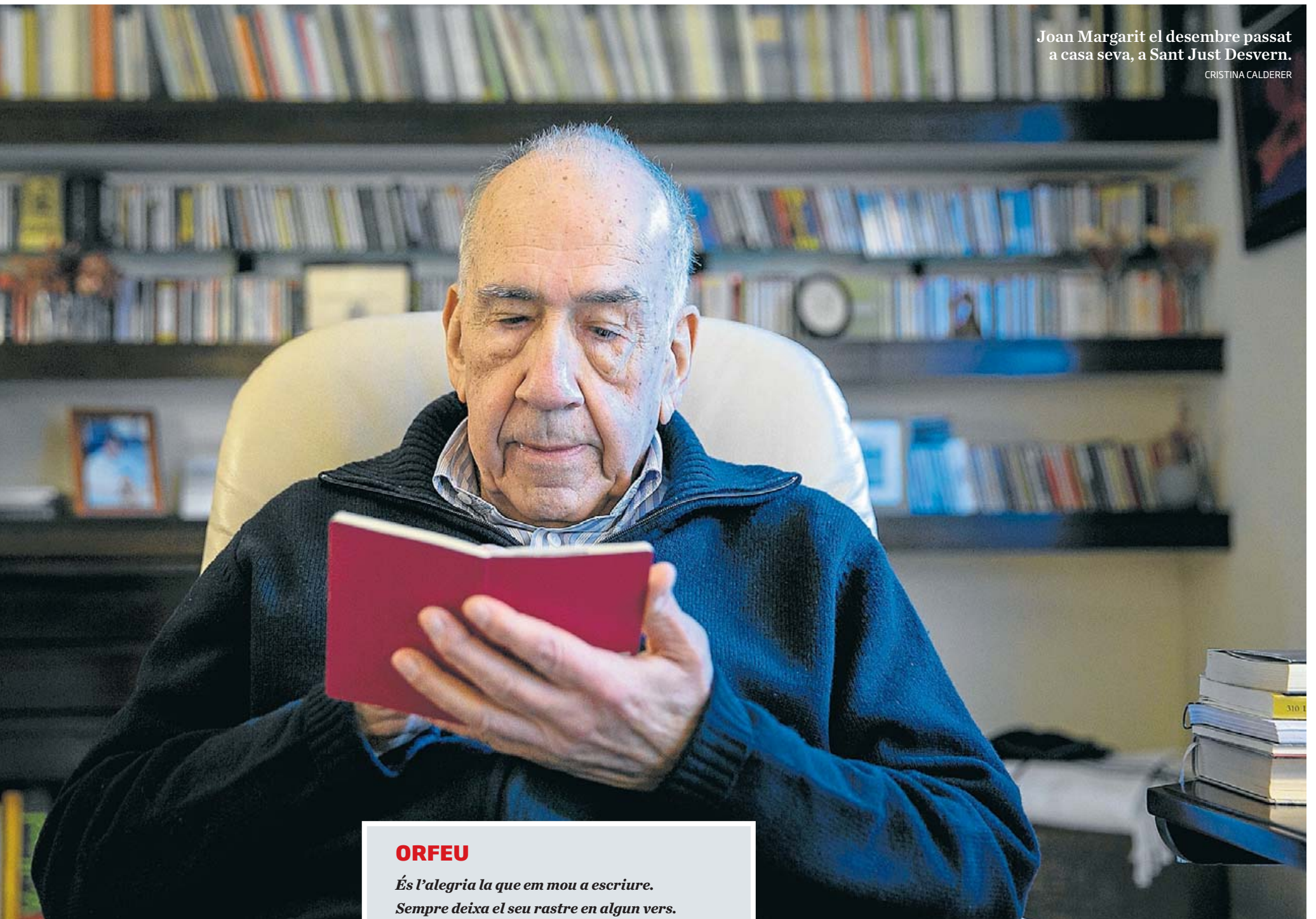
46-47

- L'excel·lent debut de Núria Bendicho
- La Breu recupera 'Les quatre cambres del cor', d'Anais Nin

DURANT EL 2020, MARGARIT VA ANAR ENVIANT ELS POEMES QUE ESCRIVIA A JORDI GRACIA, JOSEP LLUCH I MARCEL RIERA

Joan Margarit el desembre passat a casa seva, a Sant Just Desvern.

CRISTINA CALDERER

ORFEU

*És l'alegria la que em mou a escriure.
Sempre deixa el seu rastre en algun vers.
Per por a la crueltat dels convençuts,
he callat moltes coses, per exemple
una ja vella aversió a les pàtries,
la meua i la dels altres. També quan era jove
vaig sobreviure a les amenaces
dels que, amb mà de ferro,
conduïen el fosc ramat humà
fins a estimbar-lo pels penya-segats.
Només la intimitat és un espai real:
aquest és el refugi on resistir.
No tornis a sortir mai més de casa.*

molt de respecte: era una veu lliure que no podies adscriure a cap escola. El veia desconnectat de la tradició catalana: potser això el singularitzava tant, era més fàcil reconeixè'l en la gran tradició anglosaxona i castellana. En la seva poesia no hi veig ni Carner ni Sagarra. Tampoc Salvat-Papasseit. Ni tan sols hi veig Ferrater ni Vinyoli”.

Jordi Gracia també formava part d'aquest cercle d'amistats privilegiades que llegien els textos de Margarit en versions primigènies. “És més reflexiu i més meditatiu que llibres anteriors com *Misteriosament feliç* (2008) i *Es perd el senyal* (2012) –assegura–. Pondera i assumeix, amb una resignació lúcida i tranquil·la, aquest càncer que li ha escurçat la vida però que, en cap cas, devalua el passat viscut, sinó que hi afegeix un dring de vitalitat”. “Dins meu hi ha un temporal de vent i pluja / i poc temps per comprendre”, escriu Margarit a *Vell malalt*, abans d'admetre que encara el domina el desig de viure. Encara “enfoca els ulls cap a la llum”. I a dins hi té, “més fonda cada dia, la negror / i alhora, poderosa, l'alegria”.

Termòmetre de la veritat Susanna Rafart proposa rellegir Margarit des de l'amor

L'homenatge de la setmana que ve al Liceu ha estat precedit, durant el festival Barcelona Poesia, per un re-

cial de Sebastià Alzamora, Àngels Marzo i Susanna Rafart a la Biblioteca Guinardó - Mercè Rodoreda. “Tots tres vam coincidir que per a en Joan la poètica era una estructura –diu Rafart–. En ell es dona una gran tensió entre fragilitat i solidesa”. La poeta recorda que va entrar en contacte amb l'obra de Margarit a través de *Poesia amorosa completa* (Proa, 2001). “L'amor és un territori interessant per rellegir-lo –diu–. Per a en Joan, era el termòmetre de la veritat. A vegades es referia al perill de l'amor, d'altres mencionava els amors que has d'abandonar, i aquelles persones a qui t'obligues a estimar. L'amor pels fills també és molt present als seus llibres”. Joan Margarit i Mariona Ribalta van perdre dues filles, l'Anna i la Joana. Totes dues reapareixen a *Animal de bosc*.

“A més de tornar a la seva poesia, una bona porta d'entrada a Margarit són les traduccions que va fer –continua Rafart–. Alguns dels poemes de Rilke inclosos a *Cinquanta poemes de 'Neue Gedichte'*, signada a quatre mans amb Feliu Formosa [Quaderns Crema, 2011], diuen molt també d'ell com a autor”. Rafart cita *El rei leprós*: “Ell no s'hi identificava, però tenia un cert orgull de sentir-se diferent per tot el dolor que havia viscut al seu voltant. Això li donava una dignitat diferent”. Els últims anys, les traduccions de Marcel Riera d'Edward Thomas, W.H. Auden i les versions encara inèdites de Philip Larkin i Thomas Hardy també el van acompanyar. A *Un preu* recorda Hardy i les tardes de diumenge en un cafè de la Rambla abans de convocar la seva filla Joana: “Els llocs on sustentem la nostra vida / sempre són els més durs perquè és on queda / tot el que té a veure amb estimar”.

Un paisatge físic i moral “Som bèsties que busquen i necessiten sobreviure”

“A vegades li costava trobar el títol dels llibres, però amb *Animal de bosc* la va clavar de seguida –defensa Jordi Gracia–. Som bèsties que busquen i necessiten sobreviure. Aspiram a comprendre i conèixer. La poesia d'en Joan és la de la seva

experiència, la de les coses que li passen i la de l'entorn: hi ha un paisatge físic, però també moral”. Josep Lluç ressalta també la presència de paraules com *intimitat*, *interior* i *refugi* en aquests últims poemes. “Concep la poesia com una casa –diu–. Durant la joventut va anar de domicili en domicili i de ciutat en ciutat, però la casa no només és un espai, sinó també un concepte entès en un sentit ampli”.

Una de les grans paradoxes de la seva figura va ser que el seguien un nombre considerable de lectors, va rebre grans distincions com el premi Cervantes i, tanmateix, “tenia una relació complexa amb l'acadèmia –afegeix Lluç–. Funcionava al marge de la societat literària –admet–. A les memòries parla de la soledat de la infantesa, més tard escriu sobre el camí que emprèn sense el pare i, finalment, se sent exclòs de l'acadèmia, potser per la seva opció estètica, però també per qüestions de caràcter”. Margarit podia ser “abrupte” i alhora “autèntic”, recorda el seu editor. “Era brusca i cordial a la vegada –afegeix Riera–. Feréstec i entranyable”. Jordi Gracia el va anar a veure el dissabte, 13 de febrer, tres dies abans que morís. “Abans d'anar-hi tenia por d'un adeu melodramàtic –diu–. Va ser al revés del que m'imaginava. El nostre comiat va ser dolcíssim, tendre i alegre”. ♦

ANIMAL DE BOSCA
JOAN MARGARIT
PROA
104 PÀG. / 15,50 €